

[https://doi.org 10.53364/24138614_2024_32_96](https://doi.org/10.53364/24138614_2024_32_96)
МРНТИ 73.37.75.

М. Базарова

С.Аманжолов атындағы Шығыс Қазақстан университеті,
Өскемен қ., Қазақстан

*E-mail: madina_vkgtu@mail.ru

АҚПАРАТТАНДЫРУ БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ АҚПАРАТТЫҚ ЖҮЙЕЛЕРДІҢ РӨЛІ

Аңдатпа. Соңғы жылдары ғылыми-техникалық жетістіктер ғылым мен білімнің дамуына мүмкіндік беріп, шексіз ақпарат алмасудың негізін құрайтын дүниежүзілік коммуникацияларды орнатуға мүмкіндік берді. Әрбір елде ақпараттық технологияның және дүниежүзілік интернет жүйесінің дамуы – бұл жаңашылдық болып табылады. Мемлекеттік құрылым және әлеуметтік-экономикалық қызметтің барлық салаларының табысты жұмыс істеуіне ықпал етті. Сондықтан қазіргі заманда мемлекеттік қоғамның әрбір азаматы компьютер арқылы ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) шебер пайдалануы қажет.

Ақпараттық технологиялар бәсекеге қабілетті ұлттық білім беру жүйесін қалыптастыруда және оның мүмкіндіктерін жаһандық білімдер арасында тиімді пайдалануда үлкен рөл атқарады. Ақпараттық технология – электронды есептеуіш техниканың жұмысына негізделген, компьютерді оқытуда, модельдеуде, электронды оқулықтарда, интерактивті пәндерде, интернетпен жұмыс істеуде және компьютерлік оқыту бағдарламаларында пайдалануға негізделген. Ақпараттық оқу материалдары қарым-қатынас пәндерін қолданумен байланыстыра оқытуды қамтамасыз етеді.

Түйін сөздер: ақпараттық технология, интернет, электрондық жүйе, ғылым мен техника, компьютерлік білімділік.

Кіріспе. Соңғы жылдары тарихты оқытуда компьютерлік технология белсенді түрде қолданыла бастады. Білім беру жүйесіндегі жаңа ақпараттық технологиялар – бұл оқыту және оқу-әдістемелік материалдардың жинағы, оқу іс-әрекетіндегі компьютерлік технологиялар, олардың ғылыми білім жүйесіндегі орны мен локализациясы және олардың педагогтардың еңбектерінде қолданылатын формалары мен әдістері. Яғни, ақпараттық технологиялар оқу орындарында мамандардың жұмысын жүзеге асырудың жолдары және оқушыларға білімді меңгерту құралы болып табылады.

Бүгінгі таңда жұмысымыздың тарихи білім беруінде кеңінен қабылданған технология ұғымы жиі қолданылып, күнделікті қолданысқа еніп отыр. Дегенмен,

кез келген технология мұғалімнен терең теориялық білімді, ауқымды тарихи әдістемені талап етеді, оқушының жан дүниесін танып, түсінетін психолог болу үшін қолда бар нәрсе керек. Өйткені ұстаз, тәлімгер жұмысы өте жауапты, ең құрметті мамандық.

Соңғы жылдары ғылыми-техникалық жетістіктер ғылым мен білімнің дамуына мүмкіндік беріп, шексіз ақпарат алмасудың негізін құрайтын дүниежүзілік коммуникацияларды орнатуға мүмкіндік берді. Әрбір елде ақпараттық технологияның және дүниежүзілік интернет жүйесінің дамуы – бұл жаңашылдық болып табылады. Мемлекеттік құрылым және әлеуметтік-экономикалық қызметтің барлық салаларының табысты жұмыс істеуіне ықпал етті. Сондықтан қазіргі заманда мемлекеттік қоғамның әрбір азаматы компьютер арқылы ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) шебер пайдалануы қажет. Осыған байланысты Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2006 жылы 13 қазанда 2007-2009 жылдарға арналған Ақпараттық теңсіздікті төмендету бағдарламасы туралы № 995 қаулысы қабылданды.

Материалдар және зерттеу әдістері. Бағдарламаны жүзеге асыруға бүкіл ел ат салысуда. Жергілікті орындаушыларды, бюджеттік ұйымдардың жұмысшылары мен қызметкерлерін және басқа санаттағы адамдарды, әсіресе, мұғалімдер мен оқушыларды компьютерлік сауаттылыққа үйрету басты мақсат пен міндеттердің бірі екенін атап өтсек болады.

Мемлекет басшысы айтқандай Н.Ә Назарбаев «Қазіргі заманда жастарды әлемдік стандартқа сай ақпараттық технологиялармен оқыту өте маңызды» десек, ұлттық университеттерде жаңа әдіс-тәсілдерді қолдана отырып білім беру міндетті болып табылады. Яғни, білім беру жүйесі жаңа технологияларға негізделіп, жетілдіріліп, жаңартылып отыруы керек және бұл күнделікті жұмыстың бір бөлігіне айналуы керек. Осыған байланысты отандық білім беру жүйесінде жаңа көзқарастар ғана емес, жаңа бастамалар да өмірге келді. Оқыту технологиясын жан-жақты меңгерген соң, оны оқушылардың психологиялық ерекшеліктерімен таңдаудың маңыздылығы артты. Ақпараттық технологияларды қолданудың қазіргі дәуірінде әрбір жас ұрпақ өз білімін арттырып қана қоймай, жаңа әлемнің азаматы бола алады, әсіресе цифрлық ақпаратты пайдалана алады, ақпаратты дер кезінде қабылдап, қажет кезінде таба алады [1].

Ақпараттық технологиялар бәсекеге қабілетті ұлттық білім беру жүйесін қалыптастыруда және оның мүмкіндіктерін жаһандық білімдер арасында тиімді пайдалануда үлкен рөл атқарады. Ақпараттық технология – электронды есептеуіш техниканың жұмысына негізделген, компьютерді оқытуда, модельдеуде, электронды оқулықтарда, интерактивті пәндерде, интернетпен жұмыс істеуде және компьютерлік оқыту бағдарламаларында пайдалануға негізделген. Ақпараттық оқу материалдары қарым-қатынас пәндерін қолданумен байланыстыра оқытуды қамтамасыз етеді.

Болашақ ұрпақтың сапалы білім алып, іскер де дарынды, шығармашылық қабілеті бар, еркін дамуы үшін педагогикалық, психологиялық жағдайын қалыптастыруда ақпараттық технологияның алатын орны орасан зор.

Нәтижелері және оларды талқылау. Қазақстанның экономикалық, саяси, мәдени дамуына үлес қосатын, әлемдік өркениет деңгейіне көтерілетін дені сау, мықты, саналы, мәдениетті азамат тәрбиелеу – әлеуметтік-әлеуметтік пән мұғалімдерінің, соның ішінде тарих пәні мұғалімдерінің басты міндеті. «Адам ұрпағы мыңдаған жылдардан бері бар» дегендей, ең басты мәселе қашанда жана ұрпақты тәрбиелеу болды.

Ғылым мен техниканың дамуымен тарихты оқытуда мүмкіндіктер артып, жаңа технологияларға негізделген жаңа дәрі-дәрмек пен оқыту әдістері пайда болды, оқулықтар, оқу-әдістемелік құралдар қоры жоғары деңгейге көтерілді. Бұрынғы медициналық технологиялармен қатар электронды, ақпараттық, интерактивті, мультимедиялық технологиялар қолданыла бастады. Қазіргі кезде білім беру ақпаратының кең тараған түрі – интернет арқылы оқу үдерісін пайдалану және ұйымдастыру.

Қазір дүние жүзіндегі елдер бір жүйенің төңірегінде айналып, жаһандану үдерісін бастан кешіруде. Түрлі байланыс жүйелері қолданысқа енді. Ғаламторды пайдалануды үйренбеген адам әлемнің жалпы дамуынан артта қалатыны баршаға аян.

Тек электрондық поштаны пайдалану студентке немесе кез келген басқа адамға көптеген ақпарат береді.

Интернетте жұмыс істей отырып, студенттер әлемдік білім мен ғылымның шексіз мүмкіндіктерін меңгеру үшін оның жетістіктері туралы ақпарат алады. Ғаламторды пайдалана отырып, олар міндетті түрде өздеріне қажетті ақпаратты алып қана қоймайды, сонымен қатар білімі мен түсінігін кеңейтеді.

Қазір бүкіл әлемге белгілі көптеген энциклопедиялар, славяндар және кейбір классикалық өнер туындылары электронды түрге көшірілді. Бүгінгі таңда білім алуды компьютер арқылы тек арнайы кабинеттерде ғана алуға болады, сонымен қатар қашықтықтан оқыту, яғни қашықтықтан оқыту дами бастады. Мұны істеу үшін сізге Интернетке қосылған компьютер қажет. Қашықтықтан оқытуда адам тапсырмалар мен оқулықтарды, оқу материалдарын оқиды, өз бетінше білім алады және ғимаратты аяқтайды және жауаптарын жібереді. Немесе студент бірлескен телеконференцияға қатыса алады. Оқытудың бұл әдісі ең арзан және ыңғайлы, сіз ғимаратты өзіңізге ыңғайлы уақытта оқып, аяқтай аласыз. Мәселен, мұны соңғы кезде жиі айтып жүрген Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың интерактивті дәрістерімен түсіндіруге болады. Сонымен қатар, АКТ көмегімен оқыту барысында электронды поштаны пайдалану тиімді болды [2].

Кеңірек айтқанда, компьютерлік жүйелердің көмегімен сіз бүкіл әлем бойынша ақпаратты қабылдауға және жіберуге болады, мұндай жүйе электронды пошта деп аталады. Бұл Интернет қызметінің ең ерте түрі. Мұны арнайы серверлер қамтамасыз ете алады. Пошта серверлері студенттен алынған

ақпаратты пошта арқылы мұғалімнің серверіне жібереді. Ақпарат осында жинақталады.

Басқа коммуникация әдістері сияқты электрондық пошта жұмысы жұптық бағдарламалар және олардың бір-бірімен байланысы арқылы орындалады, олар студентке тапсырма береді және осы тапсырмаларды орындау арқылы студент жауаптарын жібереді. Интернет жерінен - сервер, тұтынушылардың күш-жігерімен оқушылар немесе студенттер өз жұмысын жасайды.

Тарихты АКТ көмегімен оқыту, соңғы кездері қашықтықтан оқыту термині жиі қолданылуда. Бұл оқытудың заманауи түрі электронды құрылғыларға негізделген, яғни қоғамды ақпараттандыруда ақпараттық білім беру басты бағыт болып табылады. Г.Пазылова өз еңбектерінде: «Осы жаңа ақпараттық технологиялар мен пәндерді дамыта отырып, біз білім берудің жаңа идеяларын жүзеге асыра аламыз, білім беру тенденцияларының барлық түрлерін бір-бірімен байланыстыра аламыз және олардың пайдасы мен қасиеттерін арттырамыз, жаңа ұрпақты дайындаймыз. жаңа қоғамдағы өмір» [3]. Біздің уақыт - уақытты үнемдеудің ең жақсы уақыты.

АКТ көмегімен оқытудың тағы бір тәсілі – тарихты оқытудың интерактивті әдісі. Оқытудың бұл әдісі бүгінде жиірек қолданылады. Трендтің нақты байланыстары негізінде оқытудың интерактивті әдісі тиімді болды, коммуникацияның үш әрекеті белгіленеді: ақпараттық, яғни ақпаратты қабылдау және сақтау; interactive which is based on associations interbelsendi ol birlesken is-arekte ozara aserdin uyimdastyrylyu. Бүгінгі таңда филология пәндерін оқытуда интерактивті тақта екі бағытта қолданылады: арнайы оқу курстарын өткізу; оқу материалдарын шебер пайдалану үшін байланыс орнату.

Тарихты интерактивті әдіспен оқыту жүйесінде оқушы тек тыңдаушы болып қана қоймай, күрделі мәселелерді өз бетімен шешуге дағдыланады, өзі қорытынды жасауға үйренеді.

Қазіргі ақпараттық қоғамда өндірісті дамытудың негізгі құралы ресурстарға ақпараттық қажеттілік болып табылады. Сондықтан білім саласы өз дамуы үшін жаңа қадамдар жасауда. Осыған орай, адам дұрыс бағыт таңдай алуы үшін ақпараттық кеңістікте оқытудың жаңа технологиялары пайда болады. Ақпараттық технология арқылы ғана жүзеге асатын іс-әрекет нақты формада тиімдірек жүзеге асады, оқушылардың ой-өрісі кең, төмен түседі. Ақпараттық технологияның көмегімен нақты нысанда жүргізілетін іс-шаралар тиімді жүзеге асып, оқушылардың ой-өрісі, танымы кеңейеді. Еліміздің өскелең ұрпағы үшін кітап қаншалықты пайдалы болса, компьютердің де студенттер үшін маңызы зор. қоршаған әлемді түсіну құралы ретінде. Олай болса, барлық дәрістерде компьютердің мүмкіндіктерін пайдалана білу бүгінгі күннің басты мәселелерінің бірі болып табылады.

Соңғы жылдары тарихты оқытуда компьютерлік технология белсенді түрде қолданыла бастады. Білім беру жүйесіндегі жаңа ақпараттық технологиялар – бұл оқыту және оқу-әдістемелік материалдардың жинағы, оқу іс-әрекетіндегі

компьютерлік технологиялар, олардың ғылыми білім жүйесіндегі орны мен локализациясы және олардың педагогтардың еңбектерінде қолданылатын формалары мен әдістері. Яғни, ақпараттық технологиялар оқу орындарында мамандардың жұмысын жүзеге асырудың жолдары және оқушыларға білімді меңгерту құралы болып табылады.

Тарихи оқу-әдістемелік әдебиеттерде университеттерде оқу тәжірибесінде ақпараттық технологияларды пайдалану бірнеше бағытта көрсетілген келесі бағыттар болып табылады: компьютер – студенттердің білімін бағалау құралы; Зертханалық тәжірибеде қолданылатын компьютерлік модельдеу; мультимедиялық технология – иллюстрациялық объект жаңа материалды түсіндіру үшін пайдаланылады; дербес компьютер – білімді жетілдіру құралы.

Тарихты оқыту, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар – ақпаратты қабылдау, қайта жасау, жеткізу, сақтау және пайдалану тәсілдері. Білім беруде АКТ қолдану мақсаты білім беру үдерісіне қатысушыларға нақты білім алуға ғана емес, сонымен қатар жоспарланған білім сапасына қол жеткізуге мүмкіндік береді. Тәжірибеде мұғалімнің жұмысын оқушы білімін бағалау үшін дайындалған тақырыптық тесттер арқылы көруге болады. Электронды кітаптардың көмегімен студенттер барлық тест сұрақтарына жауап бергеннен кейін тест жауаптарын көруге болады. Бұл оқушыны қызықтыруға мүмкіндік береді [4].

Қазіргі таңда тарих пәнін оқытуда сыртқы түрі, яғни сурет арқылы анимациялық материалдарды жасау кезінде слайд-фильмдер сияқты ақпараттық технология материалдары қолданылады. Бұл оқу процесін қозғалыста бейнелеуге мүмкіндік береді. Компьютер көмегімен дыбыстар мен бейнеклиптерді көрсетуге болады. Электрондық оқулық арқылы студенттер сабақта немесе сабақ барысында тақырыпқа сәйкес ақпаратпен танысады, практикалық тапсырмаларды өз бетінше орындауға болады.

Қорытынды. Бүгінгі таңда жұмысымыздың тарихи білім беруінде кеңінен қабылданған технология ұғымы жиі қолданылып, күнделікті қолданысқа еніп отыр. Дегенмен, кез келген технология мұғалімнен терең теориялық білімді, ауқымды тарихи әдістемені талап етеді, оқушының жан дүниесін танып, түсінетін психолог болу үшін қолда бар нәрсе керек. Өйткені ұстаз, тәлімгер жұмысы өте жауапты, ең құрметті мамандық. Қазір ең қиын жауапкершілік ұстазға жүктеледі.

Әрбір ұстаз алдына үлкен мақсаттар мен міндеттер қойып, аянбай еңбек етсе, бұл міндеттерді орындай алады. Білім беру кезінде тәрбие жұмысы мұғаліммен, оқушымен, оқулық пен оқу-әдістемелік құралмен, оқыту әдістерімен негізделуі керек. Осының барлығына ие бола отырып, әртүрлі мамандық түрлерінің білім сапасын, біліктілік деңгейін, кәсібилігін анықтауға ерекше назар аудару.

М. Базарова

РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ В СФЕРЕ ИНФОРМАТИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЕ

***Аннотация.** Последние годы научно-технические достижения дали возможность развитию науки и знания позволив, устанавливая всемирный связь, формирует основу обмена бесконечной информации. Развитие информационных технологий и всемирная система интернета в каждой стране является государственной структурой и способствовала выгодной работе всех отраслей социально-экономической деятельности. Поэтому каждый гражданин государственного общества в теперешней эпохе должен умело пользоваться через компьютер с информационно-коммуникационными технологиями (ИКТ).*

Информационную технологию в формировании конкурентоспособную национальную систему образования и выгодно применять его возможности среди всемирного знания играет основную важность. Информационная технология – основаны на работе электронной вычислительной техникой, использование компьютера в обучение, моделирование, электронные учебники, интерактивные предметы, работой с интернетом и в программах компьютерного обучения. Информационные методические материалы осуществляют преподавание с связи с использованием коммуникационных предметов.

***Ключевые слова:** информационное-коммуникация, информационная технология, интернет, электронный система, наука и техника, компьютерный грамотность.*

M. Bazarova

THE ROLE OF INFORMATION SYSTEMS IN THE FIELD OF INFORMATIZATION EDUCATION

***Abstract.** In recent years, scientific and technological achievements have enabled the development of science and knowledge, allowing the establishment of worldwide communications, which forms the basis for the exchange of endless information. The development of information technology and the worldwide Internet system in each country is a state structure and has contributed to the profitable work of all sectors of socio-economic activity. Therefore, every citizen of a state society in the present era must skillfully use information and communication technologies (ICT) through a computer.*

Information technology plays a major role in the formation of a competitive national education system and the beneficial use of its capabilities among global knowledge. Information technology - based on the work of electronic computing

technology, the use of computers in teaching, modeling, electronic textbooks, interactive subjects, working with the Internet and in computer training programs. Information teaching materials provide teaching in connection with the use of communication subjects.

Key words: *informative-communication, information technology, internet, electronic system, science and technique, computer literacy.*

Әдебиеттер тізімі

1. Новый Казахстан Новое время: слава Президента сказаные ввремя Послание народу Казахстана \\\ Журнал «Ана тілі» – 2007 год 8-14 марта № 10.

2. Послание Президента Республики Казахстан Нурсултана Назарбаева народу Казахстана «Казахстан на пути ускоренной экономической, социальной и политической модернизации»// Индустриальная Караганда. – 2005. 22 февраля.

3. Пазылова Г. «Қашықтықтан оқыту» журнал «Школа Казахстан \\\ 2005 год.

4. Реформирование системы образования в Казахстане. – Алматы: Ғылым, 1996; Шокаманов Ю.К. Тенденции человеческого развития в Казахстане. - Алматы: Агентство РК по статистике, 2001. 347 с.

References

1. Novyj Kazahstan Nvoe vremya: slava Prezidenta skazanye vo vremya Poslanie narodu Kazahstana \\\ ZHuranl «Ana tili» – 2007 god 8-14 marta №10.

2. Poslanie Prezidenta Respubliki Kazahstan Nursultana Nazarbaeva narodu Kazahstana «Kazahstan na puti uskorennoj ekonomicheskoy, social'noj i politicheskoy modernizacii»// Industrial'naya Karaganda. – 2005. 22 fevrallya.

3. Pazylova G. «Қашықтықтан оқыту» zhurnal «Shkola Kazahstan \\\ 2005 g.

4. Reformirovanie sistemy obrazovaniya v Kazahstane. – Almaty: Fylym, 1996; SHokamanov YU.K. Tendencii chelovecheskogo razvitiya v Kazahstane. - Almaty: Agentstvo RK po statistike, 2001. 347 s.

Базарова М.Ж.	IT және жаратылыстану ғылымдары жоғары мектебі деканының оқу ісі жөніндегі орынбасары, PhD философия докторы, С.Аманжолов атындағы ШҚУ, Өскемен қ., Қазақстан, E-mail: madina_vkgtu@mail.ru
Базарова М.Ж.	Заместитель декана по учебной работе Высшей школы IT и естественных наук, доктор философии PhD, ВКУ им.С.Аманжолова, г. Усть-Каменогорск, Казахстан, E-mail: madina_vkgtu@mail.ru
Bazarova M. Zh.	Deputy Dean for Academic Affairs of the Higher School of IT and Natural Sciences, PhD, Sarsen Amanzholov East kazakhstan university, Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan, E-mail: madina_vkgtu@mail.ru